

JOHN WILLIAMS

Stoner

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

I

William Stoner schreef zich in 1910, als negentienjarige, in voor het eerste jaar van de universiteit van Missouri. Acht jaar later, op het hoogtepunt van de Eerste Wereldoorlog, ontving hij zijn doctorsgraad en aanvaardde hij een baan als docent aan diezelfde universiteit, waar hij tot aan zijn dood in 1956 doceerde. Hij kreeg geen hogere functie dan die van universitair docent, en weinig studenten konden zich hem na afloop van zijn colleges duidelijk voor de geest halen. Toen hij stierf, schonken zijn collega's als aandenken aan hem een middeleeuws manuscript aan de universiteitsbibliotheek. Dit manuscript zal nog steeds in de collectie Zeldzame Boeken te vinden zijn, voorzien van de inscriptie: 'Geschenken aan de bibliotheek van de universiteit van Missouri, ter herinnering aan William Stoner, vakgroep Engels. Zijn collega's.'

Een enkele student die zijn naam tegenkomt, zou zich vergeefs kunnen afvragen wie

William Stoner was, maar zijn nieuwsgierigheid zal zelden verder reiken dan het stellen van een terloopse vraag. Stoners collega's, die hem tijdens zijn leven niet bijzonder hoogachtten, spreken tegenwoordig nog maar zelden over hem. Zijn naam herinnert de ouderen eraan hoe ze allemaal zullen eindigen, en is voor de jongeren niet meer dan een klank, die geen besef van het verleden oproept en geen persoon met wie zij zichzelf of hun loopbaan in verband kunnen brengen.

Hij werd in 1891 geboren op een kleine boerderij in Centraal-Missouri nabij het dorpje Booneville, op een kilometer of vijfenzestig van Columbia, waar de universiteit gevestigd is. Hoewel zijn ouders bij zijn geboorte jong waren – zijn vader vijftwintig, zijn moeder nog maar net twintig – vond Stoner hen oud, zelfs toen hij nog een jongetje was. Op zijn dertigste zag zijn vader eruit als vijftig. Met zijn door de arbeid gekromde rug staarde hij zonder hoop naar het schrale lapje grond dat zijn gezin jaar in jaar uit onderhield. Zijn moeder sloeg haar leven geduldig gade, alsof het een langgerekt moment was dat ze moest zien te verdragen. Haar ogen waren bleek en wa-

zig, en de kleine rimpeltjes eromheen werden versterkt door dun grijzend haar dat strak over haar hoofd liep en aan de achterkant in een knotje bijeenkwam.

Zolang hij zich kon herinneren, had William Stoner zijn taken gehad. Op zesjarige leeftijd molk hij de knobkige koeien, voerde hij de varkens in het kot achter het huis, en verzamelde hij de kleine eieren van een zwerm stakige kippen. En zelfs toen hij naar het dorpschooltje op dertien kilometer afstand van de boerderij begon te gaan, waren zijn dagen, van voor het ochtendgloren tot na het vallen van de avond, gevuld met allerhande klussen. Op zijn zeventiende begonnen zijn schouders al onder het gewicht van zijn bezigheden door te buigen.

Het was een eenzaam huishouden, waarin hij het enige kind was, en het werd bijeengehouden door de noodzaak hard te werken. 's Avonds zaten ze gedrieën bijeen in de kleine door een enkele petroleumlamp verlichte keuken, terwijl ze in de gele vlam staarden. Vaak was het enige geluid dat in het uur tussen hun avondmaal en het bed gehoord kon worden de vermoeide beweging van een lichaam op een keukenstoel en een zacht kra-

ken van een balk die meegaf onder de ouderdom van het huis.

Het huis was min of meer vierkant, en de ongeverfde balken van de veranda en de deuren verzakten. In de loop van de jaren had het de kleuren van het droge land aangenomen: grijs en bruin, met witte strepen. Aan de ene kant van het huis bevonden zich een lange woonkamer, karig gemeubileerd met keukenstoelen en enkele ruwhouten tafels, en een keuken, waarin het gezin meestal de weinige tijd doorbracht die ze samen hadden. Aan de andere kant waren twee slaapkamers, elk gemeubileerd met een witgelakt ijzeren ledikant, een enkele keukenstoel en een tafel, met een lamp en een waskom erop. De vloeren bestonden uit ongeverfde planken van ongelijke breedte, waarin in de loop van de jaren barsten waren ontstaan, waardoorheen gestaag stof omhoogkroop, dat elke dag door Stoners moeder werd teruggeveegd.

Op school werkte hij zijn lessen af alsof het klussen waren, alleen wat minder vermoeiend dan die op de boerderij. Toen hij in het voorjaar van 1910 zijn middelbare school afrondde, verwachtte hij dat hij meer werk op de akkers zou overnemen. Het kwam hem

voor dat zijn vader de afgelopen maanden trager en vermoeider was geworden.

Maar op een avond tegen het einde van de lente, nadat de twee mannen een hele dag tussen de mais hadden staan schoffelen, sprak zijn vader hem in de keuken aan, nadat de borden van het avondeten waren opgeruimd.

‘Afgelopen week is de districtsagent langs geweest.’

Vanachter het rood-wit geblokte zeildoek dat keurig over de ronde keukentafel was gelegd, keek William op. Hij zei niks.

‘Volgens hem is er aan de universiteit van Columbia een nieuw instituut. Een landbouwhogeschool noemen ze het. Volgens hem moet jij daarheen. Het duurt vier jaar.’

‘Vier jaar,’ zei William. ‘Wat kost dat?’

‘Voor kost en inwoning zou je kunnen werken,’ zei vader.

‘Vlak buiten Columbia woont een volle neef van je moeder. Boeken en dergelijke zouden er zijn. Ik zou je twee, drie dollar per maand kunnen sturen.’

William legde zijn handen op het tafelkleed, dat onder het lamplicht dof glansde. Hij was nog nooit verder van huis geweest dan Booneville, vijftwintig kilometer verderop.

Hij slikte om zijn stem onder controle te houden.

‘Denk je dat je het hier helemaal in je eentje redt?’ vroeg hij.

‘Je moeder en ik redden ons wel. Ik zou de bovenste twintig met tarwe kunnen inzaaien. Dat scheelt handwerk.’

William keek zijn moeder aan. ‘Mam?’ vroeg hij.

‘Je doet wat je vader je zegt,’ zei ze toonloos.

‘Willen jullie echt dat ik ga?’ vroeg hij, alsof hij half-en-half een ontkennend antwoord hoopte te horen. ‘Willen jullie dat echt?’

Zijn vader verplaatste zijn gewicht op de stoel. Hij keek naar zijn dikke, eeltige vingers, met kloven waarin het stof zo diep zat dat het niet kon worden weggewassen. Hij vouwde zijn vingers samen en hield ze boven de tafel, bijna alsof hij aan het bidden was.

‘Wat ik aan onderwijs heb gehad, mag geen naam hebben,’ zei hij, kijkend naar zijn handen. ‘Ik begon na de zesde klas op een boerderij te werken. Als jongeling wilde ik niks van een opleiding weten. Maar nu ben ik daar niet meer zo zeker van. Het lijkt wel alsof het land elk jaar droger wordt en moeilijker te be-

werken; het is niet meer zo vruchtbaar als toen ik jong was. Volgens de districtsagent hebben ze nieuwe ideeën, methoden die ze je aan de universiteit bijbrengen. Misschien heeft hij gelijk. Soms, als ik op het land ben, denk ik...' Hij zweeg even. Zijn vingers spannen zich aan en zijn gesloten handen vielen op de tafel neer. 'Denk ik...' Hij keek fronsend naar zijn handen en schudde zijn hoofd. 'Komend najaar ga jij naar de universiteit. Je moeder en ik zullen ons wel redden.'

Het was de langste toespraak die hij zijn vader ooit had horen uitspreken. Dat najaar ging hij naar Columbia en schreef zich in voor het eerste jaar van de landbouwhogeschool.

Hij kwam naar Columbia met een nieuw zwart kamgaren pak, uit de catalogus van Sears & Roebuck en betaald met het spaargeld van zijn moeder, een versleten overjas die van zijn vader was geweest, een blauwe wollen broek die hij een keer per maand naar de methodistenkerk in Booneville had gedragen, twee witte overhemden, twee stel schone werkkleren en vijftientig dollar cash, die zijn vader als voorschot op de tarweoogst van de komende herfst van een buurman had ge-

leend. Nadat zijn vader en moeder hem vroeg in de ochtend met hun door een ezel getrokken boerenkar hadden weggebracht, begon hij vanaf Booneville aan de wandeltocht.

Het was een warme herfstdag en de weg van Booneville naar Columbia was stoffig. Na bijna een uur wandelen kwam er een vrachtkar naast hem rijden, en de voerman vroeg hem of hij een lift wilde. Hij knikte en klom op de stoel van de kar. Zijn wollen broek was tot zijn knieën rood van het stof, en op plekken waar het stof van de weg zich met zijn zweet had vermengd, zat zijn door zon en wind gebruide gezicht onder het vuil. Tijdens de lange rit bleef hij zijn broek met zijn onbeholpen handen schoonvegen en zijn vingers door zijn recht overeind staande zanderige haren halen, die maar niet plat op zijn hoofd wilden blijven liggen.

Tegen het eind van de middag kwamen ze in Columbia aan. De voerman liet Stoner in de buitenwijken van de stad afstappen en wees op een groep gebouwen in de schaduw van grote iepen. 'Dat is jouw universiteit,' zei hij. 'Daar zul je naar school gaan.'

Nadat de man was weggereden, bleef Stoner minutenlang naar het gebouwencomplex

staan staren. Zoiets imposants had hij nog nooit gezien. Vanaf een weids groen veld, onderbroken door stenen muren en kleine lapjes tuin, strekten zich de gebouwen van rode baksteen naar boven uit. Onder zijn ontzag werd hij plotseling een geborgenheid en kalmte gewaar zoals hij nog niet eerder had meege maakt. Hoewel het laat was, wandelde hij vele minuten langs de randen van de campus, alleen om te kijken, alsof hij het recht niet had om naar binnen te gaan.

Het was bijna donker toen hij een voorbijganger vroeg in welke richting Ashland Gravel lag, de weg die hem naar de boerderij van Jim Foote zou leiden, de neef van zijn moeder voor wie hij zou werken. En het was al donker toen hij bij het witte twee verdiepingen hoge houten huis kwam waar hij zou wonen. Hij had de Footes niet eerder gezien, en het voelde vreemd aan om hen zo laat te benaderen.

Ze begroetten hem met een knik en namen hem zorgvuldig op. Na een ogenblik, waarin Stoner onbeholpen in de deuropening bleef staan, gebaarde Jim Foote hem in de kleine halfduistere woonkamer te komen, volgepropt met meubels en snuisterijen op mat glanzende tafels. Hij ging niet zitten.